

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «БТ «МЕРЕЖА» м. КРИВИЙ РІГ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

I Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»

*м. Кривий Ріг
15 лютого 2018 року*

УДК 159.98
ББК 88.573 я 5

Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 15 лютого 2018 року). – Кривий Ріг, 2018. – 437 с.

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Донецького юридичного інституту МВС України
(протокол № 10 від 28 березня 2018 року)*

Публікується за матеріалами I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів», яка відбулася 15 лютого 2018 року у Донецькому юридичному інституті МВС України (м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21).

Видання може бути корисним для працівників правоохоронних органів, аспірантів (ад'юнктів), слухачів магістратури, студентів та курсантів вищих навчальних закладів, а також всім, хто цікавиться проблемами психологічного забезпечення правоохоронних органів.

Матеріали збірника опубліковані в авторській редакції.

© ДЮІ МВС, 2018

Ланцедова Ю.А. Научний статус судової психології по новій доктрині юридических наук	386
Литвин А.В. Психолого-педагогічні засади професійно спрямованого навчання у ВНЗ ДСНС	390
Лопатинська І.С. Соціально-психологічна адаптація курсантів – передумова успішної професійної діяльності	394
Макарова Т.М. Когнітивно-комунікативна модель мовної компетентності курсантів та студентів вищих навчальних закладів	396
Мухіна Г.В. Психологічні аспекти професійної комунікативної компетентності майбутніх поліцейських	399
Попович Т.А., Цільмак О.М. Психологічні особливості діяльності адвоката-захисника у кримінальних провадженнях стосовно неповнолітніх	402
Радченко К.А. Професійно важливі якості військового юриста як складові професійної компетентності	404
Твердохлєбова Н.Є., Мілорадова Н.Є. Психологічний супровід особистісних трансформацій правоохоронців на етапі професійного навчання	407
Терещенко К.В. Психологічне забезпечення розвитку толерантності персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості	411
Тунтула А.С. Новая доктрина ученого обеспечения одиннадцатилетнего психологического образования	414
Федосова Л.О. Дослідження ефективності кататимно-імагінативної психотерапії в роботі з психологічною травмою	418
Фомічова О.О., Цільмак О.М. Сучасний стан та перспективи застосування методів кримінального аналізу органами МВС України. Напрями застосування поліграфа	422
Хлонь О.М. Формування мотивації до правосвідомості у курсантів із проявами девіантної поведінки	424
Цюприк А.Я., Федорович С.І. Формування психологічної готовності студентів до професійної діяльності в процесі підготовки фахівців у ВНЗ	427
Шинкаренко І.О. Психологічна готовність курсантів та студентів вишу зі специфічними умовами навчання до професійної діяльності	430
Яремко Р.Я., Мудрик Н.В. Емоційно-вольові особливості курсантів вищих навчальних закладів Збройних сил України	432

Список использованных источников:

1. Кириченко А. А. Гипердоклад о более двухстах пятидесяти лучших доктринах и концепциях юриспруденции научной школы профессора Аланкира: коллективная монография / А. А. Кириченко, Ю. А. Ланцедова, А. С. Тунтула и др.; под ред. А. А. Кириченко. – Второе издание. - Николаев: Ник. нац. ун-т им. В. А. Сухомлинского, 2015. – 1008 с.

2. Кириченко А. А. Новая доктрина классификации юридических наук: предусловия, сущность, перспективное значение / А. А. Кириченко // Научные труды РАЮН. - Вып. 14: в 2 т. - Т. 1. – Междунар. науч.-метр. базы РИНЦ, Научн. эл. библ.-ка eLIBRARY.RU. - М.: Юрист, 2014. – С. 106-110.

Литвин Андрій Вікторович

завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності ДСНС України, доктор педагогічних наук, професор

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ ДСНС

Підготовка висококваліфікованих бакалаврів і магістрів на початку ХХІ ст. зазнала суттєвих змін. Глобалізованому ринку праці потрібні фахівці зі сформованою професійною компетентністю, які володіють інтегрованими знаннями й уміннями, а також соціально значущими якостями поліпрофесійного, поліфункціонального характеру. Це вимагає від професійної освіти дидактично доцільного сполучення загальнонаукових, загальнопрофесійних, професійно орієнтованих дисциплін, узгодженості програм усіх курсів, обґрунтованого поєднання фундаменталізації та професійної спрямованості навчання.

Метою професійної освіти у вищих навчальних закладах ДСНС України є підготовка фахівців, котрі втілюючи цінності громадянського суспільства якісно й оперативно вирішуватимуть завдання, що постають у процесі виконання потенційно екстремальних аварійно-рятувальних, пошукових та інших робіт, які стосуються пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб тощо. У навчанні фахівців цивільного захисту налагодження взаємозв'язку дисциплін різних блоків і практичної підготовки, на нашу думку, є вирішальним. Реалізація професійно значущих зв'язків визначається змістом цих дисциплін, їх внеском у цілісну систему компетентності майбутнього фахівця.

У педагогічній практиці існують протилежні думки і тенденції щодо забезпечення пропорції загальнонаукової та професійної складових у підготовці фахівців. Однак, теорія та практика вищої освіти переконує, що лише органічна єдність цих складових здатна гарантувати якість професійної

підготовки. Така єдність реалізується шляхом практичної спрямованості вивчення загальнонаукових і загально професійних дисциплін, що стають підґрунтям для оволодіння професійно орієнтованими знаннями, сприяють формуванню теоретичних і практичних професійних умінь. Отже, вони забезпечують формування професійної придатності, компетентності, а в подальшому – майстерності фахівця.

Проблему професійного спрямування освіти вивчали С. Я. Батишев, Р. С. Гуревич, Г. С. Гуроров, О. С. Дубинчук, А. О. Ізмайлов, А. А. Киверялг, А. Я. Кудрявцев, М. І. Махмутов, А. П. Сейтешев і багато інших науковців. У їхніх працях професійна спрямованість охоплює: а) професійну спрямованість особистості; б) професійне забарвлення загальної освіти; в) наповнення професійної підготовки технічними і соціальними аспектами [6, с. 15].

Передусім нагадаємо, що спрямованість особистості охоплює її: потреби, інтереси, переконання, ціннісні орієнтації, мотиви, установки, цілі, життєві перспективи, ідеали, систему стосунків. Під професійною спрямованістю розуміють «теорію зв'язку основ наук із професійною підготовкою» [3]. За А. О. Ізмайловим і М. І. Махмутовим «категорія професійного спрямування... виражає та визначає характер і тип взаємозв'язку між загальноосвітніми предметами, технічною і соціальною сторонами виробництва, спроектованими у предметах професійного циклу» [6, с. 28]. Таке трактування професійної спрямованості передбачає вирішення суперечності між розвитком особистості – з одного боку та професіоналізацією її навчальної діяльності – з іншого.

Визначаючи професійну спрямованість як принцип, О. С. Дубинчук підкреслює, що його дотримання є «основою зв'язку загального знання і способів його застосування та конкретного знання (техніки, технології) і прийомів його використання на рівні конкретної професії (групи професій)» [4, с. 34]. А. Я. Кудрявцев вважає, що «основний зміст цього принципу виражає необхідність органічного поєднання загальної та професійної освіти і забезпечує цілеспрямоване навчання ... застосуванню отриманої системи знань щодо набуття відповідної професії» [8]. Як бачимо, професійну спрямованість трактують як різновидність міжпредметних зв'язків, підкреслюючи технічний і технологічний зміст професійної діяльності, але не враховуючи особистісний аспект поняття спрямованості. Водночас принцип професійної спрямованості регулює відношення загального та специфічного у процесі узгодженого вивчення основ наук і професійних дисциплін, вказує один зі шляхів налагодження зв'язків навчання з практикою, професійною діяльністю та сприяє формуванню професійної компетентності особистості [7, с. 65].

Р. С. Гуревич доводить, що сутність принципу професійної спрямованості навчання полягає в тому, що забезпечується засвоєння «передбачених програмами навчальних дисциплін знань, умінь, навичок, досвіду творчої діяльності і, водночас, успішно формується інтерес до

обраної професії, ставлення до неї, професійні якості особистості» [2, с. 43]. На думку вченого, саме таке розуміння дає змогу цьому принципу виконувати функцію стратегічного орієнтира для формування особистості. Педагогічними засобами, які сприяють реалізації професійної спрямованості навчання, є як елементи змісту освіти, зокрема характер ілюстративного матеріалу, способи його структурування, так і компоненти прийомів, методів і форм навчання. Провідними напрямками реалізації принципу професійної спрямованості у ВНЗ ДСНС є: формування професійної спрямованості особистості курсантів і студентів; вивчення основ наук з обов'язковою конкретизацією законів, правил, формул професійними відомостями; систематичне розв'язування задач і завдань із професійним змістом галузі цивільного захисту; побудова освітнього процесу таким чином, щоб структура пізнавальної діяльності майбутніх фахівців відповідала структурі їхніх подальших професійних функцій [1, с. 23].

Реалізуючи принцип професійної спрямованості, викладачі загальнонаукових, фундаментальних дисциплін пояснюють курсантам і студентам, як наукові знання застосовуються для вивчення професійних курсів, у практичній підготовці. Намагаються також максимально використовувати приклади, взяті безпосередньо з посадової діяльності фахівців цивільного захисту. Особливу увагу при цьому звертають на те, щоб забезпечити наступність матеріалу з дисциплінами професійного блоку. Водночас, здійснюючи професійну спрямованість, важливо пам'ятати, що зміст кожної дисципліни – це основи відповідної науки, і тому він має бути підпорядкований внутрішній логіці конкретної науки, а не лише утилітарним запитам професійної підготовки [1, с. 52]. Професійна спрямованість забезпечується також більш глибоким вивченням законів і теорій, покладених в основу технологічних процесів, з якими курсанти і студенти ознайомлюються під час розв'язання задач із практичним змістом і проведення практичних робіт, пов'язаних із діяльністю в органах і підрозділах ДСНС.

Оскільки сферою застосування отриманих знань і вмінь, перевіркою їх актуальності є практична діяльність, вони є цінними лише тоді, коли інтегруються у зміст підготовки зі спеціальності. Безумовно, загальнотеоретичні та загальнотехнічні дисципліни не повинні втрачати загальнонаукову та політехнічну значимість і перетворюватися в додаток до професійно орієнтованих дисциплін. Має зберігатися їх самостійність, відбуватися взаємне збагачення з дисциплінами спеціалізації. Однак вся інформація з різних дисциплін має вивчатися в контексті вимог державних (галузевих) стандартів, підготовлених на компетентнісній основі. За провідної ролі професійної спрямованості навчання, співвідношення між дисциплінами повинні бути такими, щоб кожен компонент навчання зберігав самостійність, когнітивну систему, пов'язану з внутрішньою логікою дисципліни [9, с. 114].

Професійно спрямоване навчання у ВНЗ ДСНС дозволяє: якнайповніше реалізувати компетентнісний підхід; більш ефективно стимулювати і мотивувати студентів; забезпечити інтеграцію та наступність навчання; підвищити рівень структурування змісту навчання при збереженні його цілісності. Реалізація принципу професійно спрямованого навчання забезпечує також урахування специфіки професійної галузі, прикладну спрямованість навчання шляхом поєднання знань і методів пізнання та застосування їх у різних обставинах професійної діяльності, в тому числі під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в екстремальних обставинах відповідно до обов'язків фахівців із цивільного захисту.

Список використаних джерел:

1. Башарин В. Ф. Что нужно знать преподавателю физики профтехучилища для реализации взаимосвязи общего и профессионального образования? : метод. реком. / В. Ф. Башарин. – М. : АПН СССР, 1987. – 102 с.
2. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах : [монографія] / Р. С. Гуревич ; за ред. С. У. Гончаренка. – К. : Вища школа, 1998. – 229 с.
3. Гуторов Г. С. Методика и система работы по осуществлению взаимосвязи предметов общеобразовательного и профессионально-технического циклов в средних профессионально-технических училищах / Г. С. Гуторов. – М. : Высш. шк., 1977. – 96 с.
4. Дубинчук О. С. Диференціація змісту математичної освіти в училищах різних професійних напрямів / О. С. Дубинчук // Диференційоване навчання у закладах профтехосвіти : наук.-метод. зб. – К. : УНДІП, 1992. – С. 29–39.
5. Зеер Э. Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование / Э. Ф. Зеер, Г. М. Романцев // Педагогика. – 2002. – № 3. – С. 16–21.
6. Измайлов А. О. Профессиональная направленность как педагогическое понятие и принцип / Измайлов А. О., Махмутов М. И. // Вопросы взаимосвязи общей и профессиональной подготовки молодых рабочих : сб. научн. трудов / под ред. М. И. Махмутова. – М. : НИИ ПТП АПН СССР, 1982. – С. 4–31.
7. Кадемія М. Професійна спрямованість викладання природничо-математичних дисциплін у ПТНЗ / М. Кадемія, С. Тозюк // Професійно спрямоване навчання і виховання особистості : зб. наук. праць / за ред. Г. П. Васяновича. – Львів : ЛДУБЖД, 2006. – С. 64–80.
8. Кудрявцев А. Я. К проблеме принципов педагогики / А. Я. Кудрявцев // Советская педагогика. – № 8. – С. 101–105.
9. Литвин А. Професійно спрямоване вивчення інформатики у професійно-технічних навчальних закладах / Андрій Литвин // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2009. – № 3. – С. 110–120.